

Amsterdam, 14 december 2017

Van:

Transgender Netwerk Nederland
Atlantisplein 1, 1093 NE, Amsterdam

Aan:

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In kopie aan:

Tweede Kamer der Staten Generaal, woordvoerders Emancipatie

Betreft: Transgender Emancipatie

Geachte minister Van Engelshoven,

In uw periode van kennismaking met uw nieuwe verantwoordelijkheden als minister van OC&W heeft u al kans gehad de landelijke lhbtï-belangenorganisaties te ontmoeten. Toen hebben wij u al mogen feliciteren met uw aantreden, maar dat doen wij bij deze nogmaals van harte. We zijn zeer verheugd dat wij u al persoonlijk mochten informeren over de emancipatie en acceptatie van transgender personen in Nederland. Al het werk wat Transgender Netwerk Nederland doet en alle maatregelen die nodig zijn voor emancipatie van transgender personen pasten helaas niet in het gesprek dat wij daar met u voerden. Vandaar dat wij u graag met deze brief informeren over de belangrijkste kwesties, wat TNN en haar alliantiepartners daarin doen en wat wij daarin van de Nederlandse regering verwachten.

Van de vele dossiers die wij kunnen belichten geven wij graag aandacht aan de volgende vier:

- Geslachtsregistratie
- Arbeidsparticipatie
- Sociale veiligheid
- Onderzoek

Geslachtsregistratie

Geslacht hoort net zo min geregistreerd te worden als seksuele oriëntatie of religieuze overtuiging. Daar is TNN van overtuigd. Daarom zien wij het voorstel van de nieuwe regering om “waar mogelijk”

onnodige geslachtsregistratie te beperken als een belangrijke stap in de goede richting. Er is wel op twee punten verduidelijking nodig:

- Wanneer is geslachtsregistratie nodig?
- Wat bepaalt de mogelijkheden van beperking van geslachtsregistratie?

In hun brief¹ over geslachtsregistratie aan de Tweede Kamer boden uw voorganger en haar collega op Veiligheid en Justitie wel enige verduidelijking, maar alleen op het tweede punt. Instanties waren bijzonder praktisch met het onderwerp aan de slag gegaan, wat diverse verbeteringen heeft opgeleverd, maar de fundamentele vraag over de noodzaak van registratie bleef buiten beschouwing.

Het Duitse Hoogerechtshof stelde recent in een uitspraak die het onderwerp geslachtsregistratie betrof dat deze óf afgeschaft moet worden óf dat er voor burgers de mogelijkheid moet komen om een geslacht aan te nemen anders dan man of vrouw. De redenering is dat de huidige binaire registratie bepaalde groepen mensen discrimineert. Het Duitse hof laat zien dat de mogelijkheden ondergeschikt zijn aan de rechten van burgers. TNN verzoekt u daarom diezelfde mensenrechtenbril op te zetten wanneer u duidelijkheid gaat zoeken op dit dossier. In dat geval kijken wij uw maatregelen met vertrouwen tegemoet.

Er zijn in elk geval al drie maatregelen die u snel kunt nemen:

- Wijs geslacht aan als bijzonder persoonsgegeven in de Wet bescherming persoonsgegevens. Dit creëert eenduidigheid in hoe overheid, organisaties en bedrijven met het gegeven geslacht om moeten gaan.
- Beperk de systematische verstrekking van het persoonsgegeven geslacht vanuit de Basisregistratie personen.
- Haal het geslachtsgegeven van de Nederlandse identiteitskaart af, er zijn geen Europese regels die Nederland verplichten geslacht te vermelden op deze identiteitskaart.

Transgenderwet

In 2014 is verbeterde wetgeving van kracht geworden die meer mensen makkelijker toegang biedt tot een wijziging van geslacht. TNN is blij dat deze wet nu geëvalueerd wordt. Er kan nog het een en ander aan verbeterd worden. Daarbij denkt TNN aan één wet voor transgender en interseksuele personen zonder leeftijdsgrens waarbij wijziging mogelijk is op grond van een Eigen Verklaring in plaats van de huidige deskundigenverklaring. Onze eigen evaluatie van de huidige Transgenderwet gaat in op deze onderwerpen en meer. Te zijner tijd delen wij onze inzichten graag met u en uw collegaminister van Justitie & Veiligheid.

---

¹ Kamerstuk 27 859 nr.99

Arbeidsparticipatie

De positie van transgender personen op de arbeidsmarkt is een belangrijk punt van aandacht. Meerdere onderzoeken² hebben gewezen op de belemmeringen die trans personen op de arbeidsmarkt ervaren en de gevolgen daarvan. Discriminatie noemen trans personen zelf als belangrijkste oorzaak voor die problemen.

Ruim 40% van de transgender personen heeft met discriminatie op de arbeidsmarkt of werkvloer te maken. Dit draagt ongetwijfeld ertoe bij dat twee keer zo veel trans personen werkloos of arbeidsongeschikt zijn dan onder de algehele bevolking: 21% tegenover 10%.

Op individueel niveau kunnen diverse maatregelen ingezet worden. Zo bestaat er al sinds 2012 coaching gericht op arbeidsparticipatie van transgender personen, inmiddels een activiteit waarin Stichting Gendertalent zich heeft gespecialiseerd. TNN motiveert werkgevers ook in transgendervriendelijker werkgeverschap met de uitreiking van de Transzoen³ en door organisaties de Verklaring van Dordrecht⁴ te laten tekenen.

De medische behandeling die een grote groep transgender personen ondergaat als onderdeel van hun transitie speelt op twee manieren een rol in de arbeidsparticipatie. Ten eerste is deze periode voor een groep mensen dermate belastend door wachtlijsten en gebrek aan de juiste zorg dat zij onnodig uitvallen. Dit is een belangrijke reden om de transgenderzorg toegankelijker en patiëntvriendelijker te maken. Een medische transitie hoort geen lijden te veroorzaken, onderzoek toont aan⁵ dat dit nu wel het geval is zolang men niet klaar is met de geslachtsbevestigende behandelingen. Hier kan wat aan gedaan worden door decentralisering van de nazorg en betere spreiding van psychische hulpverlening. Hierover en over andere maatregelen die de transgenderzorg verbeteren sturen wij nog een brief aan uw collega op Volksgezondheid.

Ten tweede vormt de medische transitie een drempel voor werkgevers om transgender werknemers aan te nemen of in dienst te houden. Zij kunnen voor langere of kortere tijd uitvallen voor het ondergaan en herstellen van de medische behandelingen. De ziektewet zou moeten voldoen, maar is te beperkt wanneer het op de diverse behandelingen en bijbehorende afspraken aankomt. Bovendien levert de medische transitie tijdelijk een hoog ziekteverzuim op, dat leidt tot hogere verzekeringskosten voor de werkgever en, helaas, minder kans op verlenging van een tijdelijk

---

² Worden wie je bent, SCP (2012), Transgender personen in Nederland, SCP (2017) en Factsheet Transgender en Werk, UvH & TNN (2017)

³ Een waarderingsprijs voor werkgevers die bewezen hebben hun transgender werknemer een fijne werkervaring te bieden.

⁴ Een verklaring bestaande uit tien punten die bijdragen aan een transgendervriendelijke werkvloer.

⁵ Onderzoek Transgenderzorg Nederland, Transvisie (2016), Transzorg in Nederland, Principle 17 (2016).

contract. Daarnaast zijn er werkgevers die hun transgender werknemer onder druk zetten zelf voor de afwezigheid op te draaien. Dat zijn de redenen waarom TNN al enige tijd pleit voor het recht op een transitieverlof.

Met dit verlof ontvangt een transgender werknemer volledige doorbetaling tijdens afwezigheid ten gevolge van in transitie gaan, zoals bij het lichamelijk en psychisch herstel van operaties, afspraken met specialisten of bijwerkingen van hormonen. Tijdens de afwezigheid van de werknemer ontvangt de werkgever een volledige financiële vergoeding van de overheid. De combinatie van financiële tegemoetkoming voor de werkgever en betere arbeidsrechtelijke bescherming voor de transgender werknemer is te vergelijken met zwangerschapsverlof. Het is zodoende een krachtig signaal naar buiten toe: transgender werknemers zijn niet ziek, maar de medische transitie is deel van een noodzakelijke levensfase. Daarom is TNN blij dat de Gemeente Amsterdam recent heeft besloten transitieverlof te regelen voor de transgender ambtenaren die zij in dienst heeft. Maar het hoort natuurlijk niet uit te maken wie je werkgever is. Door het nationaal te regelen, wat Amsterdam ook graag wil, kan iedere transgender werknemer op dezelfde bescherming rekenen.

Over het transitieverlof heeft uw voorganger gezegd⁶ in gesprek te zijn met TNN over de toereikbaarheid van de Wet Arbeid en Zorg voor transgender werknemers. Uit die gesprekken is nog geen conclusie gekomen. TNN zal spoedig met uitkomsten komen van haar onderzoek over de vormgeving van het transitieverlof in de wet Arbeid en Zorg, gebaseerd op gesprekken met vakbonden, hr-personeel en arbeidsrecht deskundigen. Daarom zetten wij met u en uw collega op Sociale Zaken en Werkgelegenheid graag het gesprek voort over de totstandkoming van transitieverlof.

Sociale veiligheid

TNN is een nieuw onderzoek naar veiligheid van transgender personen in Nederland gestart, waarvan we de resultaten in het najaar van 2018 verwachten. Dit keer met specifieke aandacht voor veiligheid in de eigen sociale omgeving en vragen waarmee de transgendergemeenschap vergeleken kan worden met de algehele Nederlandse bevolking. Hiermee wil TNN een voorzet nemen op een toekomstige Veiligheidsmonitor waarin deelname van transgender personen ook zichtbaar wordt. Dat adviseerde althans het Sociaal en Cultureel Planbureau in haar rapport 'Transgender personen in Nederland'.

Het is van groot belang om de omvang van de sociale onveiligheid die transgender personen ervaren in beeld te brengen. Maar we hoeven niet daarop te wachten om te onderkennen dat groepen

---

⁶ Kamerstuk 30 420 nr.425 (p.33)

transgender personen werkelijk onveilig zijn. De grote gevolgen die deze sociale onveiligheid heeft is al duidelijk te zien, bijvoorbeeld in hun mentale gezondheid en hun participatie in onze samenleving.

Uit Transgender personen in Nederland (SCP, 2017):

Van de transpersonen die deelnamen aan het onderzoek kreeg twee op de vijf het afgelopen jaar een negatieve reactie op hun trans-zijn; ongeveer een derde voelde zich onveilig in de eigen buurt en maar liefst de helft voelde zich onveilig tijdens het uitgaan. In vergelijking met de normscores van de Nederlandse bevolking, rapporteerde de groep relatief veel eenzaamheid, gezondheidsproblemen, psychische problemen en suïcidaliteit. Zo gaf twee derde aan eenzaam te zijn, had de helft psychische problemen en ondernam meer dan 20% ooit een zelfmoordpoging.

Het probleem dat ten grondslag ligt aan dit alles is van cultureel-maatschappelijke orde. We zien het over de hele wereld. Wij zullen niet van u vragen dit binnen vier jaar op te lossen. Maar zolang trans personen hulp nodig hebben doordat zij sociaal onveilig zijn, zal er wel geïnvesteerd moeten worden in het beschikbaar en adequaat maken van die hulp. Dat gaat dan bijvoorbeeld om grotere transgendersensitiviteit bij politie, Openbaar Ministerie, gemeenten, jeugdzorg, welzijnsorganisaties en bij primaire zorgverleners. TNN werkt daarom al samen met de Politieacademie in Apeldoorn, discriminatiecontactpersonen van de Nationale Politie en het OM, verscheidene anti-discriminatievoorzieningen en welzijnsorganisaties rondom het sekswerk en de maatschappelijke opvang. Voor meer sensitiviteit in de GGZ en bij huisartsen sluit TNN aan bij de Alliantie *Iedere patiënt is anders* van Women Inc., COC Nederland en Rutgers .

Extra aandacht is echter nodig voor de groepen transgender personen, zoals transgender sekswerkers, transgender vluchtelingen en andere bi-culturele trans personen, die door racisme en diverse taboes met grotere obstakels in de hulpverlening te maken krijgen. Hun sociale veiligheid staat momenteel al jaren sterk onder druk. TNN streeft er naar om in grote steden veilige plekken te ondersteunen waar zij steun kunnen vinden bij elkaar en hulp krijgen van ervaringsdeskundigen. Gemeenten spelen hier een grote rol in, wij hopen daarom dat u hen kan motiveren deze doelgroep te faciliteren in de behoefte aan een veilige plek waar ze zichzelf kunnen zijn.

Onderzoek

Zoals hierboven al benoemd vindt TNN het belangrijk dat de aanbevelingen van het SCP uit het onderzoek *Transgender personen in Nederland* betreffende grootschalige bevolkingsstudies opgevolgd worden. De ervaringen van transgender personen betreffende veiligheid en gezondheid kunnen zo het beste vergeleken worden met die van de algehele bevolking. Het is simpelweg niet mogelijk onderzoek te doen onder enkel transgender personen waarvan met zekerheid valt te zeggen hoe representatief de uitkomsten zijn.

Om meer inzicht te krijgen in de kansen en obstakels van transgender personen op de arbeidsmarkt werkt TNN samen met onderzoekers en studenten van de Universiteit voor Humanistiek, Universiteit van Maastricht en de Universiteit Leiden. Er zijn echter ook op andere terreinen nog vele kennislacunes. Denk aan transgender jongeren in de jeugdzorg, transgenderouderen in instellingen, HIV-prevalentie onder trans personen of de specifieke behoeften van non-binaire en gender non-conforme jongeren. Wij zijn verheugd dat via ZonMW er nu een suicideinterventie voor lhbtj jongeren in ontwikkeling is op basis van onderzoek.

We hopen dan ook dat de minister zich hard maakt om een onderzoeksinfrastructuur te garanderen door vragen op te nemen in de Veiligheidsmonitor en Gezondheidsenquête, maar eveneens aanjager is van verdiepende studies om inzicht te verkrijgen in de situatie van transgender personen en hoe deze te verbeteren is.

TNN gaat, behalve deze brief aan u, ook uw collega ministers op Justitie en Veiligheid, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport per brief informeren over transgenderthematiek die onder hun verantwoordelijkheid valt. Deze brieven zullen wij u in kopie toezenden. De komende vijf jaar zal TNN zich in elk geval op alle mogelijke terreinen in blijven zetten voor de emancipatie voor transgender personen, mede dankzij u. Wij hopen daarbij dus ook op de steun van uw collega's zodat de transgender gemeenschap in Nederland over vijf jaar er over de hele linie beter voor staat.

Hoogachtend,

Brand Berghouwer
Voorzitter